

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/tradycje/od-1991/miejsca-pamieci/9791,Straz-Graniczna-na-Wolyniu-w-72-rocznice-agresji-Sowieckiej-na-Polske-17-1809201.html>
2024-07-16, 20:00

Straż Graniczna na Wołyniu w 72. rocznicę agresji Sowieckiej na Polskę

W dniach 17-18 września 2011 roku funkcjonariusze Straży Granicznej oraz członkowie Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych odbyli podróż historyczno – patriotyczną do miejscowości Tynne, Równe i Zdołbunów na Ukrainie. Zakwaterowaniem zajęli się księża z parafii rówieńskiej, mieszczącej się w dawnym kościele garnizonowym oraz Towarzystwo Miłośników Wołynia i Polesia – Oddział Olsztyn będące organizatorem uroczystości wpisanych w odbywające się „XIV Dni Kultury Polskiej na Rówieńszczyźnie”. Teren po którym miała się poruszać delegacja jest wyjątkowy, gdyż właśnie tam toczyły się walki w 1939 r. na odcinku fortyfikacji obsadzonych przez KOP. Ich historia rozpoczęła się jednak dużo wcześniej, kiedy budowane od 1928 r. przez Sowieców umocnienia były traktowane z dużą uwagą przez polskich wojskowych. Dlatego też rozpoczęto studia operacyjno – terenowe, które miały na celu wypracowanie założeń budowy fortyfikacji po stronie polskiej w oparciu o strukturę terenu, naturalne przeszkody oraz wykorzystanie umocnień niemieckich i austriackich z I wojny światowej. W wyniku gier strategicznych ustalono przewidywalny kierunek natarcia sił sowieckich: Baranowicze – Białystok, Równe – Lublin, Tamopol – Lwów, co wyznaczało wyjątkową rolę odcinkowi „Sarny”. Jego zadaniem miało być zatrzymanie i opóźnienie nieprzyjaciela w celu wyprowadzenia kontruderzenia skrzydłami. Do osiągnięcia tego celu należało działać w oparciu o umocnienia stałe rozciągające się od jeziora Somino do Horynia. Zakładano, iż do 1940 na Polesiu będą wzniesione następujące liczby schronów bojowych: odcinek "Hancewicze" (długość 120 km) - 175 obiektów; odcinek "Łuniniec" (długość 140 km) - 127 obiektów; odcinek "Sarny" (długość 170 km) - 358 obiektów. Wzrastające napięcia w stosunkach polsko – niemieckich spowodowały że przeniesiono nacisk na budowę umocnień granicy z III Rzeszą. Na odcinku „Sarny” wybudowano 188 schronów bojowych, a na innych pozostały w sferze studium. Z części schronów zdemontowano część uzbrojenia, które wysłano na zachód, w innych brakowało elementów wyposażenia. Dnia 17 września 1939 r. około godziny 3.00 (5.00 czasu moskiewskiego) wojska sowieckie przekroczyły na całej długości granicę polską. Na obszarze południowego Polesia i Wołyniu wdarła się Północna Grupa Armijna komdiwa Sowieńnikowa, wspierana przez oddziały 19 i 20 Okręgu Pogranicznego. Na północ od Słuczy granicę przekroczyła 60 DS, posuwając się na Tyszycę i Tynne. Na stacjach w Sarnach i Niemowiczach 17 września rano przystąpiono do rozładowywania transportów z polskimi baonami fortecznymi, które miały wyjechać na front walki z Niemcami. W ciągu następnych dni plutony przygotowywały fortyfikacje do walki, nawiązywano łączność uzupełniano zapasy amunicji. W dniach 19-21 września toczyły już się walki na głównej linii fortyfikacji. Armia Czerwona stosowała taktykę doprowadzenia do złamania systemu ogni

zaporowych obrony, związania schronów bojowych walką bezpośrednią oraz paraliżowania ich ogniem artylerii i dział czołgowych. Jednocześnie następowało zneutralizowanie sąsiednich odcinków, przez wiązanie ich walką ogniową. Saperzy sowieccy podkładali ładunki bezpośrednio pod wejścia do schronów, aby umożliwić piechocie wtargnięcie do ich wnętrza. W przypadkach, gdy było to niemożliwe, schrony podpalano przy użyciu czołgów chemicznych typu OT-26, OT-130, osłanianych przez czołgi T-26[1]. Mimo przewagi nieprzyjaciela oraz niedostatków obrony, 4 kompania w obronie sektora "Tynne" wiązała walką 224 ps, razem z baonem 76 pp wstrzymała marsz 60 DS w stosunku do pozostałych jednostek 5 A o 3-5 dni, a jednocześnie umożliwiła bezpieczne wycofanie sił głównych pułku KOP "Sarny" i połączenie ich z wojskami grupy gen. bryg. W. Orlik - Rückemanna. Szczególnie dramatyczny przebieg miały walki w Rejonie „Tynne wieś”, którego dowódcą był ppor. Jan Bołbott. Podlegały mu załogi 9 schronów bojowych. Bezpośrednio dowodzony przez niego (nr 9, kryptonim „Pirat”) posiadał obsadę - 2 oficerów i 49 żołnierzy. Pomimo przewagi ogniowej i ciężkich warunków bojowych ppor. Bołbott powstrzymywał Sowietów do 20.09.1939 r. tj. do momentu w którym saperzy nieprzyjaciela wysadzili bunkier. Do ostatniej chwili utrzymywał kontakt telefoniczny z dowódcą kompanii kpt. Emilem Markiewiczem [2]. W tym czasie części załóg schronów udało się przebić przez pierścień wojsk sowieckich i połączyć z siłami głównymi. W dniu 17 września 2011 r. delegacja zwiedziła bunkier bojowy w miejscowości Antonówka, a następnie udała się do m. Tynne nad rzeką Słucz, gdzie odbyły się uroczystości związane z 72. rocznicą napaści Rosji Sowieckiej na Polskę. W ramach programu harcerskiej współpracy opracowanego przez podharcmistra Krzysztofa Gargasa z Olsztyna i komendanta Hufca Harcerskiego Wołyń podharcmistra Aleksandra Radicy, ich podopieczni wspólnie z delegacjami przybyłymi z Polski złożyli symboliczną wiązanekę kwiatów przy wysadzonym bunkrze 4 kompanii Baonu Fortecznego KOP „Sarny”, na którym znajduje się tablica pamiątkowa „*W hołdzie żołnierzom Korpusu Ochrony Pogranicza poległym we wrześniu 1939 r., Harcerki i Harcerze Harcerstwa Polskiego na Ukrainie ZHR*”. Uroczystość rozpoczęła się modlitwą ukraińskich i polskich duchownych, a następnie głos zabrali przedstawiciel lokalnego samorządu - wójt Aleksander Szmałek oraz polski konsul p. Krzysztof Wasilewski. W trakcie uroczystości uhonorowano Pamiątkową Odznaką KOP, nadawaną przez Stowarzyszenie Weteranów Polskich Formacji Granicznych, p. Anatola Sulika, który od dwudziestu lat opiekuje się polskimi cmentarzami na Ukrainie. Wydarzenie to miało szczególny wymiar, gdyż jest on krewnym generała Nikodema Sulika, który we wrześniu 1939 roku dowodził rejonem umocnionym. Delegacja zapoznała się następnie z wystawą fotogramów, poświęconą umocnieniom nad rzeką Słucz. Ekspozycja mieści się w Pałacu Małyńskich, w którym stacjonował sztab jednostki fortecznej, a aktualnie jest w zarządzie miejscowej szkoły. Kolejnym miejscem, do którego udała się delegacja, był bunkier bojowy umiejscowiony we wsi obok cerkwi. Wieczorem zorganizowano ognisko, którego prowadzenie powierzono ppłk. Wojciechowi Grobelskiemu, który występując w mundurze harcmistrza zapoznał zgromadzonych zuchów i harcerzy z tradycjami polskich formacji granicznych oraz osobą ppor. Jana Bołbotta. Następnego dnia w m. Równe, podczas uroczystej mszy świętej w kościele pod wezwaniem świętych Apostołów Piotra i Pawła i Miłosierdzia Bożego, (celebrowanej przez ks. Inf. dr. Juliana Żołnierkiewicza z Olsztyna), odbyło się przekazanie

sztandaru Hufcowi Harcerskiemu „Wołyń”, ufundowanego przez Towarzystwo Miłośników Wołynia i Polesia - Oddział Olsztyn przy wsparciu przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Po mszy miała miejsce defilada uczestników uroczystości, jak również funkcjonariuszy Straży Granicznej, na cmentarz w Równem do grobu **ks. hm. Mariana Luzara** (przedwojennego naczelnego kapelana ZHP) przy którym odbył się harcerski apel poległych, a następnie delegacje złożyły wieńce i zapaliły znicze.

W uroczystościach wzięli udział między innymi: Wicekonsul Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Łucku Pan Krzysztof Wasilewski oraz Wicemarszałek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego Pani Anna Wasilewska. Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie reprezentował chor. sztab. SG Edward Milewski, Podlaski Oddział Straży Granicznej – ppłk SG Jan Nikołajuk, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie – ppłk SG Wojciech Grobelski, Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie p. Miłosz Filipowiak. Grupę Stowarzyszenia WPFG prowadził prezes p. Waldemar Bocheński oraz wiceprezes płk SG Kajetan Szczepański.

Opracował: **Miłosz Filipowiak**

[1] Zbigniew Pruski: *Bastion Polesie: polskie fortyfikacje na Polesiu w latach 1920-193*, Przasnysz, Wydawnictwo „Forteca”, 2000 r.

[2] Tomasz Rodziewicz *Ppor. Jan Bołbott (1911 – 1939)*, Lublin, Wydawnictwo Norbertinum, 2008 r.

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

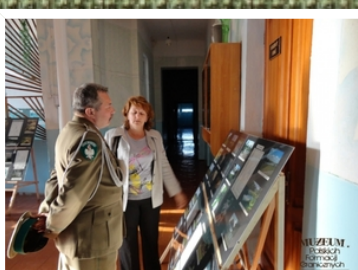
[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku